

48. Sinemada alternatif bir bağımlı örneği: *Her Şeyim Satılık* filmi**Arzu KARASAÇ GEZEN¹**

APA: Karasaç Gezen, A. (2023). Sinemada alternatif bir bağımlı örneği: *Her Şeyim Satılık* filmi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö13), 832-841. DOI: 10.29000/rumelide.1379231.

Öz

Toplumla karşılıklı bir etkileşim içinde olan sinema, toplumsal gerçekleri yansıtabilme ve etkileyebilme potansiyeline sahiptir. Bu anlamda sinemada toplumsal sorunların ele alınması, toplumun dikkatinin bu konulara çekilmesi ve farkındalık yaratılması sıklıkla rastlanan bir durumdur. Toplumsal bir sorun olan bağımlılık da sinemada ele alınan konular arasında yer almaktadır. Bağımlılığın sinemada sunumuna bakıldığında ağırlıklı olarak “suç”, “hastalık”, “kaçısı olmayan durum” temalarının öne çıktığı; bağımlı kişilerin ise “düşük benlik saygısına sahip, zayıf”, “çaresiz” kişiler veya “kurban” rolünde resmedildiği görülmektedir. Sinemada, bağımlı kişiye ve bağımlılığa katı toplumsal parametrelerle yaklaşılarak ahlakileştirme ve marjinalleştirme ekseninde bir anlatının varlığından söz etmek mümkündür. Toplumda bağımlılığa yönelik bakış açılarının oluşmasında medyanın önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu nedenle medyada yer alan bağımlılıkla ilgili içerikler ve bunların nasıl sunulduğu, konuya yönelik toplumsal algının şekillenmesinde etkili olmaktadır. Bu çalışma, bağımlılığın sinemada nasıl sunulduğuna odaklanmıştır. Çalışmada amaçlı örneklem yöntemi kullanılarak alkol bağımlılığını konu alan *Her Şeyim Satılık* (Dan Rush/2011) filmi analiz edilmiştir. Bağımlılığın sinemada ihmal edildiği düşünülen nüks (yinelenme) aşamasını konu alması filmin seçiminde belirleyici olmuştur. Çalışmada ideolojik film eleştirisi tekniği kullanılmış ve “konu, tema, anlatı yapısı, karakterler, ikonografi ve müzik” kategorileri çerçevesinde film çözümlenmiştir. Çalışmanın sonucunda filmin iyileşme sürecine yönelik umut vaat eden bir anlatıya sahip olduğu görülmüştür. Bu anlatıda bağımlı bireyin, üstün yeteneklere ve erdemlere sahip olması gerektiği, kendi kendine madde kullanımını bırakabileceği, kendini başarısız hissetmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Bu yönleriyle filmin anlatısı konuyla ilgili popüler film anlatısından uzaklaşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Bağımlılık, Madde Bağımlılığı, Sinema, Medya, Sağlık İletişimi

An example of an alternative addiction in cinema: The movie *Everything Must Go***Abstract**

Cinema, which is in mutual interaction with society, has the potential to reflect and influence social realities. In this sense, it is a common situation to deal with social problems in cinema, to draw the attention of the society to these issues and to raise awareness. Addiction, which is a social problem, is also among the topics discussed in the cinema. When we look at the representation of addiction in cinema, the themes of "crime", "illness", "inevitable situation" come to the fore; On the other hand, it is seen that addicted people are portrayed as "low self-esteem, weak", "helpless" people or "victim". It is possible to talk about the existence of a narrative in the axis of moralization and marginalization

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümü (Bolu, Türkiye), arzu.karasac@ibu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0001-7704-9070 [Araştırma makalesi, Makale kayıt tarihi: 23.08.2023-kabul tarihi: 23.10.2023; DOI: 10.29000/rumelide.1379231]

by approaching the addicted person and addiction with strict social parameters in cinema. The media has an important role in the formation of perspectives on addiction in society. For this reason, the content related to addiction in the media and how they are presented are effective in shaping the social perception of the subject. This study focused on how addiction is represented in cinema. In the study, the movie *Everything Must Go* (Dan Rush/2011), which is about alcohol addiction, was analyzed using the purposive sampling method. The fact that his addiction is about the relapse stage, which is thought to be neglected in the cinema, has been decisive in the selection of the film. In the study, the ideological film criticism technique was used and the film was analyzed within the framework of the "subject, theme, narrative structure, characters, iconography and music" categories. As a result of the study, it was seen that the film has a promising narrative for the healing process. In this narrative, it is emphasized that the individual does not need to have superior abilities and virtues, that he should leave it to herself/himself and not feel unsuccessful. With these aspects, the narrative of the movie moves away from the popular movie narrative on the subject.

Keywords: Addiction, Drug Addiction, Cinema, Media, Health Communication

1. Giriş

Madde bağımlılığı, geçmişten günümüze dek önemli bir sorun olarak varlığını devam ettirmektedir. Geçtiğimiz yüzyılda bilim – bilhassa nörobilim ve davranış bilimleri – alanında yaşanan gelişmeler madde kullanımına yönelik bakış açısının değişimine önemli katkılar sunmuştur. Ancak toplumun büyük bir kesimi tarafından madde bağımlılığı, bireyin kişilik özellikleri, sosyo-ekonomik koşulları ile ilişkilendirilmekte ve adalet sistemi içerisinde suç-ceza mekanizmaları ile çözülecek bir sorun olarak görülmektedir. Bilimsel çalışmalar ise madde bağımlılığını toplumsal bir sorun olarak görmekte ve bağımlılığı önemli bir sağlık sorunu olarak da ele almaya vurgu yapmaktadır (Leshner'den akt. Evren, 1997:35).

Tüm dünyada ve Türkiye'de kullanıcı ve bağımlı sayısının giderek artması, konuyla ilgili yapılan tartışmalarda, medyanın bu artışta etkili olabileceğine yönelik görüşlerin gündeme gelmesine neden olmuştur (Ögel, 2010, s. 191). Balseven vd. (2002, s. 91-93) bağımlılıkla ilgili toplumsal söylemin şekillenmesinde ve görsel idollerin oluşmasında medyanın belirleyici olduğunu söylemektedirler. Pek çok konuda olduğu gibi madde bağımlılığı konusunda da medya, bireyler için önemli bir enformasyon kaynağı durumundadır. Diğer yandan konuya medya açısından bakıldığında ise bağımlılık her zaman haber değeri yüksek, ilgi çeken bir konu olmuştur. Madde bağımlılığı ve medya konulu çalışmalar incelendiğinde; bağımlılık konusunun çok genel olarak ifade edilecek olursa iki temel düzlemde ele alındığı görülmektedir. Bunlardan ilki bireysel düzlemdir ve bu düzlemde bireyin yaşadıkları onun kişisel ve ahlaki özellikleri, aile yapısı, arkadaş çevresi, vb. ile ilişkilendirilmekte, yaşam ve ölüm arasında bir sonuca bağlanmaktadır. Konunun toplumsal düzlemde ele alınışına baktığımızda ise madde bağımlılığının daha çok adli boyutuyla madde-suç, madde- şiddet, vb. çerçevelerle sunulduğu dikkat çekmektedir. Konuyla ilgili çalışmaların yazılı basın üzerinde yoğunlaştığı, sinema veya farklı medya içeriklerine yönelik fazla çalışma bulunmadığı görülmektedir. Bu çalışmada alandaki bu boşluğa katkı sunmak amacıyla sinemada madde bağımlılığın nasıl sunulduğunu araştırılmaktadır. Bu kapsamda alkol bağımlılığını ve onun nüks aşamasını konu alan *Her Şeyim Satılık* (2011/Everything Must Go/ Dan Rush) filmi ele alınmaktadır. Film, alkol bağımlılığının sinemada ihmal edilegelmiş önemli bir aşaması olan nüks aşaması üzerine yoğunlaştığı için seçilmiştir. Diğer taraftan film, iyileşmeyi romantik aşktan ve aile kurumundan bağımsız şekilde ele alması bakımından da diğer alkolizm konulu popüler

filmlerden farklılaşmaktadır. Film amaçsal örneklem yöntemiyle seçilmiştir ve ideolojik eleştiri yöntemine göre çözümlenmiştir.

2. Bağımlılık üzerine

Madde bağımlılığının tarihçesini inceleyen çalışmalara bakıldığında, bağımlılığın toplumsal boyutunun uzunca bir süre göz ardı edildiği söylenebilir. 1960'lı yıllarda Amerika'da gerek ülkelerine opioid bağımlısı olarak dönen Vietnam gazileri gerekse Amerika'nın yanı sıra Batı Avrupa'da da yaygın olan "çiçek çocuklar" olarak da bilinen Hippi Akımı ile birlikte özellikle gençler arasında madde bağımlılığının yaygınlaşması, 1970'lerden itibaren konunun önemli bir toplumsal problem ve halk sağlığı sorunu olarak ele alınmasında etkili olmuştur (Uzbay, 2009, s. 7-8).²

Madde bağımlılığı, "ilaç niteliğine sahip bir maddenin beyni etkilemesinden kaynaklanan, maddenin keyif verici etkilerini duyumsamak veya yokluğundan kaynaklanan huzursuzluktan sakınmak için, devamlı veya periyodik olarak madde alma arzusu ve bazı davranış bozukluklarıyla karakterize bir beyin hastalığı" olarak tanımlanmaktadır (Uzbay, 2009, s.10). Uzun süreli madde kullanımı, kişi madde kullanımını bıraktıktan sonra bile beyin yapısında ve fonksiyonlarında değişikliklere yol açmaktadır. Ancak bu aşamaya gelene dek hastalığın içinde geliştiği toplumsal ve kültürel bağlamı da göz ardı etmemek gerekmektedir. Madde bağımlılığı, akut olarak ortaya çıkan ve tedavi edilerek geçebilecek bir hastalık olarak değil diyabet, hipertansiyon gibi kronik, tekrarlayabilen bir hastalık olarak görülmektedir (Evren, 1997, s. 1-4). Bağımlılığı bir "hastalık"³, bağımlıyı ise "beyni maddeler tarafından değişikliğe uğratılmış birey" olarak görmek; konuya yönelik geliştirilecek stratejilerin ve eylemlerin de rotasını belirleyecektir. Bu kavrayış uzun vadede olsa bile toplumun bağımlılara yönelik bakışı üzerinde de etkili olabilecektir.

Literatürde bağımlılık yapıcı maddelerin kullanım sebeplerine bakıldığında; haz almadan zayıf benlik saygısına, sevgi eksikliğinden aile içi şiddete, ekonomik sorunlardan gelecek kaygısına dek uzanan pek çok nedenden söz edildiği görülmektedir. Kullanım nedenlerinin oldukça geniş bir yelpazeye yayılmasına paralel, madde kullanan kişilerin profiline bakıldığında da benzer bir biçimde toplumun, farklı kesimlerinden, farklı sosyo-ekonomik statülerden, farklı demografik özelliklerden oldukları dikkat çekmektedir (Ögel, 2010, s. 3). Bu durum ise madde bağımlılığını ve bağımlılığa yaklaşımı daha karmaşık hale getirmektedir.

Biyolojik, psikolojik, sosyal bileşenleri olan madde bağımlılığı sadece bağımlı olan bireyi değil onun ailesini, yakın çevresini ve toplumun genelini de ilgilendiren ve etkileyen; ekonomik, adli, sosyal, sağlık boyutları olan toplumsal bir sorundur (Karasaç Gezen, 2018, s. 468). Bu nedenlerden dolayı da madde bağımlılığı günümüzde halen dünyanın en önemli sorunlarından biri olma özelliğini sürdürmektedir. Her yıl madde kullanan kişi sayısında artış gözlenmektedir. Dünya Uyuşturucu Raporu da bu durumu gözler önüne sermektedir. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) tarafından hazırlanan 2021 Dünya Uyuşturucu Raporu'na göre yaklaşık yarım milyon insan bu yıl içinde uyuşturucu kullanımına bağlı olarak yaşamını yitirmiştir. 2010 yılına oranla uyuşturucu kullanan kişi sayısı %22 artarak, 2020 yılı içerisinde yaklaşık 275 milyon kişiye ulaşmıştır. 2030 yılında dünya genelinde uyuşturucu kullanan kişi sayısının %11 ile %40 civarında artacağı tahmin edilmektedir (UNDOC, 2021, s. 3). Madde bağımlılığının toplumlarda görülme sıklığının artışı ve kullanım yaşının giderek düştüğü de yapılan çalışmalarla ortaya konulmaktadır (TBMM, 2008, s. 15).

² Madde bağımlılığının daha detaylı tarihçesi için bkz. Uzbay (2009:5-15).

³ Madde bağımlılığının bir hastalık olarak ele alınmasına yönelik daha detaylı bir okuma için bkz. Evren, 1997)

Bu soruna yönelik olarak hem uluslararası hem de ulusal düzeyde stratejiler ve eylem planları oluşturulmaktadır. Türkiye’de de bu soruna yönelik çalışmaların daha koordineli bir biçimde yürütülmesi amacıyla yeni bir yapılanmaya gidilerek 2014 yılında “Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulu” oluşturulmuş ve ardından 2015 yılında ilk olarak “Uyuşturucu ile Mücadele Acil Eylem Planı ve Uyuşturucuya Mücadele Strateji Belgesi” konuyla ilgili tarafların katılımıyla hazırlanmıştır (Sağlık Bakanlığı, 2018).

3.Sinemada bağımlılık

Gerçekçi anlatıda metin, toplumdaki egemen anlamlara, toplumun uzlaşıya vardığı düz anlamlara dayanır. Anlatıda önce denge sağlanır ardından bu denge bozulur ancak en sonunda denge yeniden kurularak anlatı sonlanır (İnal, 2010). Diehl (2015) “Wasted: Performing Addiction in America” adlı eserinde, gerçekçi sinema geleneğinde bağımlılığın genellikle, nasıl ortaya çıktığını tanımlayan, bağımlılığın kişinin kendisinin ve yakınlarının hayatını nasıl etkilediği ve bağımlı kişinin neden ayık kalmayı seçmesi gerektiği üzerine kurulu, ayıklık ve ölüm arasında kurulan bir anlatıya sahip olduğunu belirtmektedir. O’na göre bu anlatı içerisinde bağımlılık, bazen statükoyu bozan bir şey, bir “suç” olarak sunulmaktadır. Bu suçun “sorumluluğu” ise kimi zaman bireyin omuzlarına kimi zaman ise ailesine ve arkadaşlarına yüklenmektedir. Bu suç bazen de yüksek stresli bir işten, boşanmış bir aile hayatının yarattığı duygusal sorunlara kadar pek çok şeyi içeren “çevresel faktörlere” atfedilmektedir. Bazı faktörler de - annenin ölümü, eşin terk etmesi, vb.-bağımlılığı şiddetlendiren kilit unsurlar olarak sunulmaktadır. Suç temasının dışında bağımlılık, bazen bir “hastalık”, veya “genetik yatkınlık” olarak bazen de “düşük benlik saygısı ile başa çıkmanın bir yolu” olarak sunulmaktadır. Kişi ve deneyimi bir takım toplumsal katı parametreler (doğru- yanlış, ahlaki- ahlaksız, vb.) içinde değerlendirilmekte, kişiye yönelik bir suçlama ve yargılama söz konusu olmaktadır. Sonuçta bağımlı kişi veya bağımlılığın kendisine yönelik bir ahlakleştirme veya marjinalleştirme söz konusudur (155-173).

Sulkunen (2007, s. 544) farklı bağımlılık türlerinin filmlerdeki temsillerini incelediği çalışmasında, bağımlılığa yönelik toplumdaki baskın görüşün irade eksikliği ve kontrol kaybı olduğunu belirterek, bu durumun modern toplumlarda bireysel özenetim beklentileriyle bağlantılı olduğunu söylemektedir. Sukunen bunu, Jeremy Bentham’ın Panaptikon’u gibi bireylerin kendilerini ve başkalarını görünmez bir biçimde gözetlemelerinin ve arzularını kısıtlamak için kendi iradelerini kullanmalarının beklendiği modern toplumsal kontrol ahlakının bir yansıması olarak yorumlamaktadır.

Madde kullanımı sinemada çoğu zaman yıkıcı sonuçların ve karakterlerin bozulmasının bir nedeni veya kahramanca bir kendini kurtarma örneği olarak temsil edilmektedir. Bağımlılık, sınırları aşan deneyimler olarak resmedilmektedir. Alkolizmi konu alan filmlerde alkolikler çoğunlukla, iradesi bozulmuş ve içki içme arzusuyla hareket eden kişiler olarak sunulmaktadır. Bu eksiklik ise öznenin kusurlu olarak görünmesine neden olmaktadır. Alkolizmde iyileşmenin anahtarı ya kahramanlara bilgi, beceri, deneyim gibi özel yetkinlikler atfedilip kişisel kararlılığa ya da diğerlerinden gelen yardımlara bağlanmaktadır (Sulkunen, 2007, s. 549). Bu filmlerde karakterler irade güçlerini kaybedip ardından yeniden kazanarak dönüşüm geçirmektedirler.

Hersey (2005, s. 467) Amerikan filmlerinde ve televizyon programlarında bağımlılıktan kurtulan karakterlerin, tedavi merkezlerinin ve iyileşme deneyimlerinin giderek daha çok yer aldığını ve bunun izleyicilerde bağımlılığa yönelik kültürel bir anlayışın oluşmasına yardımcı olacağını söylemektedir. Hirschman (1992, s. 428) da, filmlerde uyuşturucu kullanımını incelediği çalışmasında, "bağımlılığa odaklanan sinema filmlerinin, bağımlılık hakkındaki kültürel bilginin iletilmesi için öğretici, semiyotik

açından zengin metinler olarak hizmet edebileceğini" söylemektedir. Wedding (2000, s. 3) de filmlerin, bireysel ve toplumsal değerleri, tutumları, davranışları yansıttığı gibi aynı zamanda onları şekillendirdiğini de ifade etmektedir. Filmler, izleyicilerin bağımlılığa yönelik algılarını ve inançlarını anında değiştirme gücüne sahip değildirler. Ancak bağımlılıkla ilgili öğrenme sürecinin bir parçası olarak sinema perdesi, bağımlıların filmdeki benzerlerinin yardım aldığını görebilecekleri birkaç yerden biri olabilir (Hersey, 2005, s. 467).

Denzin (1991), 1940'ların ortası ile 1960'ların başını Hollywood'da alkolizm filmlerinin "klasik" dönemi olarak adlandırmaktadır (aktaran Hersey, 2005, s. 471). Bu tarih aralığı aynı zamanda sinemada toplumsal gerçekçilik akımının zirveye ulaştığı bir dönemi ifade etmektedir. 1970'ler boyunca Hollywood'da madde bağımlılığının sinemada daha az yer aldığı belirtilmektedir. Hersey (2005), 1980'lerden bu yana Hollywood filmlerinde bağımlıların ve bağımlılığın nasıl temsil edildiğini incelediği çalışmasında, klasik döneme ait filmler ile çalışmanın tarih aralığına denk düşen filmleri karşılaştırmaktadır. Yeni olarak ifade edilebilecek filmlerde de bağımlılığın temsilinde "dibe vurma" ve "yardım arayışları" temalarının varlığını sürdürdüğünü belirtmektedir. Ayrıca klasik döneme ait filmlerde olduğu gibi yeni filmlerde de tedavi arayışına giren ve iyileşen bağımlıların beyaz ve toplumun üst-orta sınıfında yer alan kişiler olmaya devam ettiğini söylemektedir. 20. yüzyılın ilk yarısı ile 1970'ler ve 1980'lerdeki Amerikan sinemasında alkolizm genellikle yazarlık, oyunculuk gibi yaratıcılık gerektiren meslekler ile ilişkilendirilirken, 1980'lerin sonlarına doğru bağımlılığın ve bağımlıların tasvirinin Amerikan toplumunun diğer kesimlerini de kapsayacak şekilde çeşitlendiği belirtilmektedir. Ayrıca Hersey, son dönemlerdeki filmlerde bağımlılığın ahlaki bir sorun klişesine dayalı olmaktan ziyade bir hastalık olarak sunulduğu ifade etmektedir (473-477).

Popüler sinema içerisinde alkol bağımlısı kişiler anlatı içerisinde marjinalleştirilerek konumlandırılmaktadır. Ancak *Erkek Severse When a Man Loves a Woman*/Luis Mandoki/1994), *28 Gün (28 Days)*/Betty Thomas/ 2000), *Sevgi Yetmediğinde (When Love is not Enough)*/John Keth Harrison/2010) gibi alkol bağımlısı karakteri merkeze alan filmler de bulunmaktadır. Bu filmlerde alkol kullanımı haricinde olağanüstü derecede iyi olan bir karakterin alkol kullanımıyla birlikte hayatının alt üst olmaya başlaması ve sonunda bağımlı kişinin her şeyini kaybederek dibe vurması söz konusudur. Filmlerde alkoliklerin, son bir çaresizlik noktasına ulaştığı ve bu noktada değişmeye istekli hale geldiği görülmektedir. Daha sonra iyileşme sürecine giren bağımlılar ya evliliklerini/işliklerini kurtarmakta ya da yeni ve sağlıklı bir ilişkiye başlamaktadır.

Alkolizmi konu alan filmlerde çoğunlukla, kendi istekleri ile tedavi olmaya karar veren karakterlerin ve ailelerinin bu süreçte yaşadıklarına odaklanılmakta ve sonunda karakterlerin başarılarına vurgu yapılmaktadır. Söz konusu filmlerde karakterlerin sadece birkaçı nüks aşaması yaşayarak tedaviye geri dönmektedir. Ancak izleyicide bu karakterlere yönelik bir anomali olduğu izlenimi yaratılmaktadır (Hersey, 2005, s. 484). Oysaki bağımlılık ve tedavisi nüksleri içeren bir süreçtir ve bu sürecin anlaşılması tedavinin başarısında da etkili olmaktadır (Kalyoncu vd., 2001). Alkol bağımlılığıyla mücadelede en önemli alanlardan biri olan nüks sürecine girme ve nüks sürecinden çıkma konusunda popüler bir filmin öne çıkmadığı görülmektedir. Bu durum çalışmanın örnekleminin de seçilme nedenini oluşturmaktadır.

4. Filmin ideolojik eleştirisine ilişkin bulgular

Her Şeyim Satılık (Everything Must Go) 2011 yılında Dan Rush tarafından yönetilen, senaryosu Raymond Carver'ın *Why Don't We Dance?* adlı öyküsünden uyarlanan başrolünü Will Ferrell'in oynadığı bir Amerikan filmidir. Film, basın tanıtımında mizah-drama türüyle tanımlanmıştır. Merkez

karakteri bir alkol bağımlısı olan film, bir nüksetme öyküsü olması bakımından diğer alkol bağımlılığı konulu filmlerden farklılaşmaktadır.

4.1. Çalışmanın amacı ve yöntemi

Bu çalışma 2011 Amerikan yapımı *Her Şeyim Satılık* (*Everything Must Go*/ Dan Rush) filmini çözümleyerek, alkol bağımlılığı açısından değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Film amaçsal örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Amaçsal örneklemede “belirli kişiler veya faaliyetler, özellikle sorularınız ve hedeflerinizle ilgili olan ve diğer seçeneklerden elde edilemeyen bilgileri sağlamak için bilinçli olarak seçilir” (Maxwell, 2013, s. 99). Örnekleme olarak seçilen film, ideolojik eleştiri yöntemine göre çözümlenmiştir. İdeolojik film eleştirisi, filmleri toplumun ve üretildiği dönemin bir yansıması olarak inceler. Bu nedenle sosyo-ekonomik temellerle olan altyapı ilişkilerinin bir üstyapı ürünü olarak filmleri ideolojik olarak nasıl belirlediği araştırılmaktadır (Özden, 2014, s. 166-167). Çözümlemede “konu, tema, anlatı yapısı, karakterler, ikonografi ve görüntü yönetimi” ele alınmıştır.

4.2. Filmin kısa öyküsü

Film; orta yaşlı alkolik Nicholas Halsey’in 16 yıldır çalıştığı işten kovulmasını takip eden bir haftada yaşadıklarını anlatır. Karısı Nick’i terketmiş, evlerinin kilitlerini değiştirerek eşyalarını bahçeye çıkarmış, banka hesaplarını ve telefon hattını kapatmıştır. Altı aydır ayık olan Nick’in bir iş seyahati sırasında tekrar içki içtiğini ve bir kadın çalışan tarafından tacizle suçlandığı için işini ve evliliğini kaybettiğini öğreniriz. Nick sonraki iki günü evinin bahçesinde eşyalarıyla birlikte içki içerek geçirir. Komşuların şikayeti üzerine oraya gelen aynı zamanda Nick’in destekçisi olan polis arkadaşı Frank, bahçede eşya bulundurmasının yasalara aykırı olduğunu ancak garaj satışı yaparsa beş gün süreyle orada kalabileceğini söyler. Parasız, telefonsuz, arabasız olan Nick’in bahçesinde geçirebileceği üç günü kalmıştır. Bunun üzerine mahallede bisikletiyle dolaşan Kenny adlı on iki yaşlarındaki bir çocukla işbirliği yaparak eşyalarını satışa çıkarır. Diğer taraftan sokağın karşısındaki eve yeni taşınmış olan ve kocasının New York’tan gelmesini bekleyen hamile Samantha ile de arkadaşlık kurar. Bütün bunları yaparken üzerindeki az miktarda parayla aralıksız içki içen Nick, eski eşyaların arasında lise yıllarından bir kız arkadaşının adresini bulup onu ziyarete gider. Duygusal bir yakınlık kurma beklentisinde olan Nick kibarca reddedilir. Eve döndüğünde içki alacak parası kalmadığı için yoksunluğa giren Nick’e Samantha yardımcı olur. Ertesi gün yoksunluk dönemini atlatmış olan Nick, iyi bir satış gününün ardından elindeki tüm eşyaları satar. Kutlamak için Kenny ve Samantha ile birlikte bir restorana gittiklerinde, tuvalette eski iş arkadaşı Gary’yi görür. Nick işten kovulduğu gün Gary’nin arabasının lastiğini patlatmıştır. Gary, Nick’i tacizle suçlayan kadının daha önceki işyerlerinde de başkalarına taciz iddiasıyla şantaj yaptığının açığa çıktığını, bu nedenle kadının işten kovulduğunu söyler. Nick haksız yere işten kovulmuştur. Gary arabasının lastiğini patlatmasaydı işe dönebileceğini söyleyerek elindeki içkiyi Nick’in yanına bırakıp gider. Tereddüt eden Nick içkiyi alıp içmeden Gary’ye geri verir. Nick ertesi gün destekçisi Frank’i karakolda ziyaret ettiği sırada tesadüfen karısının Frank’in evinde kaldığını öğrenir ve ilişkileri olduğunu düşünerek çok öfkelenir. Frank’in sadece karısına ve kendisine yardımcı olmak istediğini anlayınca sakinleşir. Karısı imzalaması için boşanma belgelerini, evin anahtarlarını ve bir miktar parayı kendisine göndermiştir. Geceyi evde geçiren Frank ertesi sabah belgeleri imzalar. Kendisi için çok değerli bazı eşyaları Kenny, Samantha ve diğer komşularına hediye eder. Vedalaşmaya gelen Samantha birkaç gün önce çektiği Nick’in fotoğrafını ona verir. Nick’in fotoğrafının altında “Henüz her şeyi kaybetmedin” yazmaktadır. Bu yazıyla birlikte film biter.

4.3. Konu, tema, olay örgüsü

Film Amerikan orta sınıf değerlerini, banliyö ilişkilerini ve arkadaşlığı konu edinmekle birlikte esasen bir nüks öyküsüdür. Alkolizm konulu “Erkek Severse, Sevgi Yetmediğinde, 28 Gün” gibi filmlerden farklı olarak dibe vurmakta olan bir alkoliğin iyileşme sürecini konu almaz. Tersine iyileşmesi iyi giden bir alkoliğin hastalığının nüksetmesini ve kısa süren bu durumdan iyileşme lehine çıkışını konu alır. Yine alkolizm konulu diğer popüler filmlerin aksine iyileşme olgusunu romantik bir ilişkinin kurtuluşu ya da kuruluşuyla ilişkilendirmez. Nick evliliğini kurtarmayı denese de, yeni bir romantik ilişki arayışına girse de çabaları sonuç vermez ve yalnız şekilde tekrar iyileşme sürecine girer. Anlatıdaki ana kadın karakter Samantha ile tamamen arkadaşlık ilişkisi içerisindedir. Dolayısıyla hem konu hem tema bakımından diğer popüler alkolizm konulu filmlerden farklılaştığını söylemek mümkündür. Bu farklılık olay örgüsü kuruluşunda da kendisini gösterir. Merkezdeki alkol bağımlısı karakterin alkol kullanımıyla ilgili yaşadığı büyük olumsuzluklar olay örgüsünde yer almaz. Filmin giriş kısmında Nick’in kovulma anında Nick’in geçmişte yaşadıklarını özet bir şekilde Gary’nin ağzından duyarız. 1998’de ve 2000’de alkol tedavisi yüzünden birer ay ücretli izin aldığı, 2001’de saldırıyla suçlandığını, 2003’te alkollü araba kullanmadan tutuklandığını ve 2005’te şirkete ait çöp kutusuna zarar verdiğini öğreniriz. Benzer şekilde iyileşme süreci iyi giderken Denver’a yaptığı bir iş gezisinde kutlama amacıyla Sharon adlı bir iş arkadaşıyla içtiğini ve gecenin kalanında yaşananları hatırlamadığını, Sharon taciz davası açınca da karısının kendisini terk ettiğini Nick’in ağzından duyarız. Dolayısıyla flashback yoluyla bile olsa alkolizmle ilgili bu majör olumsuzluklar olay örgüsünde yer almaz.

Olay örgüsü Nick’in işten çıkarıldığı gün otoparkta arabasında otururken başlar. Gary’nin biraz önce kendisiyle yaptığı konuşmayı flashbackle hatırlar. Bagajından bir içki çıkaran Nick tekrar içmeye başlar. Eve gelip karısının kendisini terk ettiğini öğrenmesiyle filmin giriş kısmı hızlıca kurulmuş olur. Gelişme kısmında temel merak unsuru Nick’in bundan sonra ne yapacağı olur. Telefonu ve parası olmadan başka bir ev bulması ve eşyalarını taşıması mümkün değildir, diğer taraftan içmeye devam etmektedir. Karısıyla barışıp barışamayacağı, karşı eve yeni taşınan Samantha ve Kenny ile arkadaşlıklarının nasıl ilerleyeceği diğer merak öğeleridir. Anlatı doruk noktasına yaklaşırken liseden arkadaşı Delilah’ı ziyareti bize yeni bir romantik ilişkiye başlayacağını ve bu ilişki sayesinde alkolü bırakacağını düşündürür ancak öyle olmaz. Delilah kendisini biraz toparladığında tekrar görüşebileceklerini söyleyerek onu reddeder. Eve dönerken içki alacak parası kalmayan Nick gece yoksunluğa girer. Ertesi sabah uyandığında kahve içmeye başlayan Nick’in tek başına içkiyi bırakmış olduğunu anlarız. Nick’in yüzleştiği bir sonraki zorluk, restoranın tuvaletinde Gary’nin söyledikleri olur. Gary, Nick’in haksız yere işten kovulduğunu, eğer arabasının lastiğini patlatmamış olsaydı işine geri dönebilecek olduğunu söyledikten sonra kasıtlı şekilde içki dolu bardağını Nick’in önüne bırakıp gider. İçki bardağını Gary’nin masasına götürüp geri veren Nick arkadaşları Samantha ve Kenny’nin yanına dönerek bu zorluğu atlatmış olur. Nick’in yüzleştiği son zorluk ertesi gün karısının kendisine gönderdiği boşanma belgelerini ve yüklü miktarda parayı aldığı zamandır. Artık karısıyla barışma umudu kalmamış olan Nick yüklü miktarda parayla içki dükkanının önünden geçerken duraklar. Anlatının doruk noktasını oluşturan bu sahne Nick’in dükkana girmeyip yoluna devam etmesiyle biter.

4.4. Karakterler

Film, olay örgüsünün kuruluşuyla olduğu kadar merkez karakter seçimleriyle de ana akım Hollywood filmlerinden ayrılır. Nick anlatıdaki çatışmaları üstün yetenekleri veya erdemleriyle çözen biri olarak sunulmaz. Benzer şekilde diğer alkolizm konulu popüler filmlerden de aile ve romantik aşkın karakterlerin hayatındaki yeri bakımından farklılaşır. Üzerinde durulması gereken noktalardan biri de

filmin toplumun normal tanımlarını sorgulayan bir sahne içermesidir. Nick'in yoksunluk geçirdiği gece Samantha ve Nick arasında şöyle bir diyalog geçer;

“Samantha-Yardıma ihtiyacın var.

Nick-Yardıma denedim.

Samantha-Belki doğru türde bir yardım değildi. Artık yeni ilaç tedavileri yeni terapi yöntemleri var.

Nick-İlaça ihtiyacım yok.

Samantha- Ama bu şekilde yaşayamazsın.

Nick-Neden?

Samantha- Çünkü bu normal değil.

Nick- Normal mi? Peki normal olan ne? Dışardaki mavi evde oturan Sammy miydi adı neydi, geçen ay karısı kafasına sıkıyordu çünkü kız ponpon kız olamamıştı. Yani evde bir başına yaşıyor. Eliot ve Kathy mi? Sana onların ne yaptığını bile söyleyemem. Sizlerden hiçbir farkım yok. Sadece evimde saklanmıyorum tamam mı?”

Bu sözlerin yanı sıra Nick'in film boyunca kendini hiç alkol bağımlısı olarak tanımlamadığını belirtmek önemlidir. Diğer alkolizm konulu filmlerde ana karakterin hastalığı inkar ettiği dönemlerin ardından hastalığını kabullendiği ve kendisini alkol bağımlısı olarak tanımladığı bir aşama gelmektedir. Ancak incelenen filmde Nick kendini hiçbir zaman alkol bağımlısı olarak tanımlamaz. Ancak bunu hastalığını inkar ettiği için yapmamaktadır. Çünkü Nick'in uzun süredir alkol bağımlılığı konusunda bir kendi kendine yardım grubuna gittiği, karısıyla orada tanıştığı, karısının içkiyi bırakmış bir alkol bağımlısı olduğu ve bir süredir iyileşmesinin iyi gittiği filmin ard öyküsünden anlaşılmaktadır. Dolayısıyla Nick alkol bağımlısı olduğunu biliyor ve kabulleniyor ancak başka bir insanın bu damga⁴ ile kendisi üstünde iktidar kurmasına izin vermiyordur. Dolayısıyla Nick'in düşük benlik değeri taşımadığını, diğer alkolizm konulu filmlerden önemli bir fark olarak vurgulamak gerekmektedir.

4.5. İkonografi, ses ve müzik

Görüntü yönetmeni Michael Barrett olan filmin müzikleri David Torn tarafından yapılmıştır. Film, yüksek değerli aydınlatma ve canlı renk kullanımına sahiptir. Yemyeşil bahçeler, havuzlar, gösterişli arabalar, bisiklete binen çocuklar ve bahçede oynanan baseball oyunları gibi Amerikan banliyö yaşantısının tüm ikonik unsurlarını içermektedir. Olay örgüsü başlığında belirtildiği gibi film alkolizmle ilgili olumsuzluklara olay örgüsünde yer vermediği için diğer alkolizm konulu filmlerden farklı olarak karanlık, bulanık, sarsıntılı flashback sahneleri içermemektedir. Nick'in alkol kullanımına ilişkin kötü deneyimleri diyalog yoluyla verilir. Bu anlamda filmin genel atmosferine karamsarlık değil umut hakimdir. Filmin müzik seçimleri de bu duyguyla uyumludur. Nitekim anlatı iyileşme yönünde -bir başka deyişle- umutla kapanmaktadır.

5. Sonuç

Alkol bağımlılığının popüler sinema içerisinde alternatif bir sunumunu ele alan bu çalışmada öncelikle bağımlılık üzerine bir literatür değerlendirmesi yapılmakta ardından popüler sinema içerisinde alkol

⁴ “Damga” kelime anlamı olarak yara izi, leke anlamına gelmektedir. “Goffman'a göre damga bir ilişki türüdür ve sabit bir nitelik değildir (Goffman, 2014). Goffman damgalamayı toplumun bir üyesi olan insanın herhangi bir özelliğinden dolayı yine toplum tarafından itibarının sarsılması olarak tanımlar ve bu bağlamda üç (3) farklı damga biçiminden söz eder; bunlar (1) bedeninin korkunçlukları, (2) zayıf irade, baskıya müstahak ya da doğal olmayan tutkular, sapkın ve katı inançlar, ahlaksız olarak bireysel karakter bozuklukları, (3) ırk, ulus ve din gibi etnolojik damgalar (Goffman, 2014: 33). Bu üç farklı durum bireylerin kimliklerini yansıtmakta veya toplumsal kimliklerini oluşturmaktadır.” Bkz. İletişim ansiklopedisi <http://yenimedya.info/2020/02/03/damga/>

bağımlılığının yeri irdelenmektedir. Popüler sinema içerisinde alkol bağımlısı kişilerin anlatı içerisinde marjinalleştirilerek konumlandırıldığı görülmektedir. Alkol bağımlılığıyla mücadelede en önemli alanlardan biri olan nüks yani yinelenme sürecinden çıkma konusunda ise popüler bir filmin öne çıkmadığı görülmektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi bu durum çalışmanın örnekleminin de seçilme nedenini oluşturmaktadır. Anlatı yapısı bakımından incelendiğinde filmde, diğer alkolizm konulu popüler filmlerden farklı olarak, alkole başlama süreci, bu durumun kendisini ve yakınlarını nasıl etkilediği, neden ayık kalmayı seçmesi gerektiği, alkolle ilgili majör olumsuzluklara olay örgüsünde yer verilmediği görülmektedir. Ana karakter Nick'in neden iyileşmek istediği, iyileşme süreci, iyileşmesi iyi giderken neden tekrar nüksettiği olay örgüsünde yer almamaktadır. Bunun yerine olay örgüsü doğrudan nüks aşamasında başlamakta ve Nick'in nüksten iyileşme lehine kurtulmasıyla bitmektedir. Karakterlerin kuruluşu bakımından incelendiğinde filmde Nick'in olağanüstü niteliklere, erdemlere sahip ya da aşırı derecede kötülüğe, suça bulaşmış olarak resmedilmediği tersine ortalama bir toplum üyesi olarak betimlendiği görülmektedir. İkonografi ve müzik kullanımı açısından incelendiğinde filmin karanlık, bulanık, sarsıntılı ve melankolik sarhoşluk sahnelerine ya da flashbacklere yer vermediği yüksek aydınlatma ve renk değerleriyle iyimser bir atmosfere sahip olduğu görülmektedir. Müzik seçimleri de bu atmosferle uyumludur. Dolayısıyla filmin; alkol bağımlılığının az ele alınan bir aşamasına, nüks aşamasına, odaklanması ve alternatif bir alkol bağımlılığı tasviri yapması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir. Sinemanın ideolojik inşa işlevi bağlamında, toplumda büyüyen olan bağımlılık sorununun daha gerçekçi temsillerle sinemada yer bulmasının olumlu bir gelişme olduğu düşünülmektedir. İyileşme deneyimini temsil eden bu filmler, izleyicileri için bağımlılığa yönelik kültürel bir anlayışın inşasına yardımcı olacaktır.

Kaynakça

- Balseven, A., Özdemir, Ç., Tuğ, A., Hancı, H. ve Doğan, Y. B., (2002). *Madde Kullanımı, Bağımlılıktan Korunma ve Medya*, Sted, 11(3), s. 91-93.
- Çoban, M. (2021). Various portrayals of drugs and drug abuse in Turkish cinema: A sociological analysis of drug-related Turkish movies. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, XX,X-X.
- Diehl, H. A. (2016). *Wasted: Performing Addiction in America*. Ashgate Publishing, Ltd.
- Evren, C. E. (1997). Bağımlılık Bir Beyin Hastalığıdır. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni*, 7(1-4), s.52-57.
- Hersey, C. (2005). Script{ing) treatment: representations of recovery from addiction in Hollywood film. *Contemporary Drug Problems*, 32/Fall, 467-493.
- Hirschman, E. C. (1992). Mundane addiction: The cinematic depiction of cocaine consumption. *Advances in Consumer Research*, 19, 424-428.
- İnal, Ayşe. (2010). Eleştirel Söylem Çözümlemeleri ve Medyada Türler. *Medyadan Söylemler içinde*.(T. Durna, Der.). İstanbul: Libra Kitap
- Kalyoncu, A., Mırsal, H., Pektaş, Ö., Yazıcı, A. H., Mırsal, N.,Beyazyürek, M. (2001). Alkol Bağımlılığında Nüks Nedenleri. *Bağımlılık Dergisi*, c.2, s.2, s.61-63.
- Karasaç Gezen, A. (2018). Uyuşturucu Bağımlılığının Yazılı Basında Temsili. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 47 / Güz. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İletişim Fakültesi Süreli Elektronik Dergi
- Maxwell, J. A. (2013). *Qualitative Research Design an Interactive Approach*. California: Sage Publication.
- Ögel, K. (2010). *Alkol ve Madde Kullanım Bozuklukları: Tanı, Tedavi ve Önleme*. İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Özden, Z. (2014). *Film Eleştirisi: Film Eleştirisinde Temel Yaklaşımlar ve Tür Filmi Eleştirisi [Film Criticism: Fundamental Approaches to Film Criticism and Genre Film Criticism]*. Ankara: İmge

- Sağlık Bakanlığı, (2023). *Uyuşturucu ile Mücadele Ulusal Strateji Belgesi ve Eylem Planı*. https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/tutun-ve-madde-bagimlili-ile-mucadele-db/dokumanlar/20182023_Uyusturucu_ile_Mucadele_Ulusal_Strateji_Belgesi_ve_Eylem_Planı.pdf Erişim Tarihi: 10.06.2023
- Sulkunen, P.(2007). Images of Addiction: Representations of Addictions in films. *Addiction Research and Theory*. December, 15(6), 543-559.
- TBMM, (2008). *Uyuşturucu Başta Olmak Üzere Madde Bağımlılığı ve Kaçakçılığı Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Ankara: TBMM
- United Nations Office On Drugs And Crime (2021). *World Drug Report 2021*. https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/wdr-2021_booklet-2.html
- Uzbay, İ., Tayfun (2009). Madde Bağımlılığının Tarihçesi, Tanımı, Genel Bilgiler ve Bağımlılık Yapan Maddeler. *Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi*. S: 21-22, s.6-16. Ankara: Türk Eczacılar Birliği
- Wedding, D. (2000). Alcoholism in the Western genre: The portrayal of alcoholism and alcohol in the Western genre. *Journal of Alcohol and Drug Education*, 46(2), 3-11.

Filmler

- Rush, Dan (Yönetmen). (2011). *Her Şeyim Satlık*. [Film]. Amerika Birleşik Devletleri: Marty Bowen, Wyck Godfrey, Birdsong Pictures, Nationlight Productions, Temple Hill Entertainment.
- Mandoki, Luis (Yönetmen). (1994). *Erkek Severse*. [Film]. Amerika Birleşik Devletleri: Jon Avnet, Jordan Kerner, Touchstone Pictures, Avnet/Kerner Productions.
- Thomas, Betty (Yönetmen). (2000). *28 Gün*. [Film]. Amerika Birleşik Devletleri : Celia D. Costas, Columbia Pictures Corporation, Tall Trees Production.
- Harrison, John Keith (Yönetmen). (2010). *Sevgi Yetmediğinde*. [Film]. Amerika Birleşik Devletleri : Terry Gould, Hallmark Hall of Fame.